

در مسیر بازآفرینی شهری پایدار

سیاست‌ها و راهبردهای بازآفرینی شهری

- گام دوم: تشکیل شبکه همکاری مشترک در سطح ملی، استانی و شهری (ستاد ملی بازآفرینی شهری به ریاست بالاترین مقام اجرایی کشور و حضور کلیه کنشگران دولتی و عمومی این عرصه در سطح ملی و ستادهای استانی و شهرستانی با حضور کنشگران در سطح استانی و شهرستانی)
- گام سوم: تدوین برنامه جامع بازآفرینی شهری
- گام چهارم: ظرفیت‌سازی و نهادسازی
- گام پنجم: فراهم آوردن ابزارهای مالی و قانونی پشتیبان برنامه‌های بازآفرینی شهری
- گام ششم: طرح‌ریزی بازآفرینی شهری
- گام هفتم: اجرای برنامه‌های بازآفرینی شهری
- گام هشتم: ارتقای توانمندی‌های اجتماعی و اقتصادی شهروندان به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر
- گام نهم: نهادینه کردن سیاست‌ها، راهبردها و راهکارهای بازآفرینی شهری از طریق آموزش، گفت‌وگو، اطلاع‌رسانی و فعالیت‌های فرهنگی-ترویجی

مرحله بعدی شروع جریانی فراگیر برای عملیاتی ساختن برنامه‌های بازآفرینی در سطح کشور بوده است که طرح آن در نیمه دوم سال ۱۳۹۶ ارائه شده و با تصویب رسمی آن در بهمن همین سال، به صورت برنامه ملی بازآفرینی شهری پایدار در دستور کار همه دستگاه‌های متولی قرار گرفته است. برنامه ملی بازآفرینی شهری پایدار با اهداف «کاهش فقر شهری»، «افزایش هویت و منزلت اجتماعی»، «افزایش تاب‌آوری شهری»، «افزایش حکمروایی محلی»، «بر مبنای تجارب تلخ و شیرین در مسیر اجرای برنامه گذشته نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده و سامان‌دهی و توانمندسازی

نتیجه اقدامات و روش‌های اجرایی نوسازی بافت‌های ناکارآمد شهری از برنامه سوم تا برنامه پنجم توسعه کشور (۱۳۷۹-۱۳۹۵) بیانگر تحقق درصد کمی از اهداف تعیین شده (نوسازی سالانه ۱۰ درصد از بافت‌های فرسوده و ناکارآمد) در طی این سال‌هاست. بر این اساس و با توجه به فقدان سیاست‌گذاری یکپارچه و روشن در مواجهه با مسائل بافت‌های ناکارآمد شهری و نبود همکاری‌های میان‌بخشی، از شروع دولت یازدهم، با اتکا به آموخته‌ها و تدبیر، نگرش پیشگیری از گسترش فرسودگی و رشد حاشیه‌نشینی و سکونت‌گاه‌های غیررسمی تکامل یافت و در قالب «بازآفرینی شهری پایدار» در دستور کار قرار گرفت. به منظور بسترسازی قانون‌مند برای این رویکرد، سند ملی راهبردی احیا، بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، شناخته شده با نام «سند ملی بازآفرینی شهری پایدار»، به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و کشور، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و شورای عالی استان‌ها و به استناد ماده ۱۶ قانون حمایت از احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، در تاریخ ۱۳۹۳/۰۶/۱۶ به تصویب هیئت دولت رسید.

در دستور کار بازآفرینی شهری پایدار، ارتقای شاخص‌های زیست‌پذیری شهری و کیفیت زندگی شهروندان با رویکردی همه‌جانبه، مشارکتی، فرایندمنا، راهبردی، شهرنگر و اجتماع‌محور مورد توجه قرار گرفته است. در سال‌های اخیر، شرکت بازآفرینی شهری ایران به عنوان نهاد متولی تبیین، توسعه و اجرای این سیاست، با پشت سر گذاشتن تجربه‌های فوق و اتکا بر دانش روز، تلاش کرده این دستور کار شهری را در قالب گام‌های کلیدی زیر به صورتی روش‌مند به اجرا درآورد:

■ گام اول: تبیین چارچوب نظری، تدوین اصول، مبانی،

سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نیز مسکن مهر که عمدتاً مبتنی بر تفکر و رویکرد پروژه‌محوری و کالبدی بوده، برای ارتقای کیفیت زندگی ساکنان محدوده‌ها و محلات ناکارآمد شهری که بیش از ۱۹ میلیون نفرند، در چارچوب سیاست‌های کلی نظام و اقتصاد مقاومتی تهیه و در ستاد ملی به تصویب رسیده است. این برنامه در قالب بازآفرینی سالانه ۲۷۰ محله از بافت‌های ناکارآمد میانی، تاریخی و سکونت‌گاه‌های غیررسمی به مدت ۱۰ سال و به صورت محله‌محوری با اقدامات توأمان کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، انتظامی، زیربنایی و سایر امور شهری تنظیم شده است. وظیفه دولت در این عرصه برنامه‌ریزی و فراهم‌آوری بستر کار برای ساکنان، تسهیل‌گران و توسعه‌گران است. بنابراین اولین تأکید بر «برنامه‌ریزی دولت» به جای «اجرای پروژه در دولت» است که مانع از لغزش دولت به حیطه تصدی ساخت مسکن و جانشینی دولت به جای مردم و بخش خصوصی (سازندگان) می‌شود.

در این برنامه، ارتقای کیفیت زندگی در محلات در پنج محور شامل «توسعه امکانات و خدمات روبنایی»، «ارتقای زیرساخت‌ها»، «بهسازی و ارتقای فضاهای شهری»، «تهیه طرح‌های بازآفرینی محله‌ها»، و «ارتقای توانمندی‌های اقتصادی و اجتماعی» در مقیاس شهری و محله‌ای تنظیم شده است. همه این محورها براساس قانون به تصویب ستاد بازآفرینی رسیده و هماهنگی‌های لازم با مسئولان قانونی ارائه خدمات صورت گرفته است. منابع پیش‌بینی شده دولتی ملی و محلی برای این برنامه ۷۵ هزار میلیارد تومان اعتبار ظرف ۵ سال است. بخش عمده‌ای از این اعتبار هم‌اکنون نیز در بودجه دستگاه‌های اجرایی مرتبط با شهرداری‌ها پیش‌بینی شده است و در صورت اتخاذ یک سیاست ابلاغی، تمام دستگاه‌های ذی‌ربط مکلف خواهند بود تا متناسب با سهم جمعیت ساکن در محلات هدف، منابع خود را در این محله‌ها با اولویت هزینه کنند. این درصد متناسب با نسبت جمعیتی این محله‌ها از کل جمعیت شهری است و موجد پویایی و تحرک اقتصادی در آن‌ها خواهد شد.

در جهت تحقق اهداف، اصول، راهبردها و سیاست‌های سند ملی بازآفرینی شهری پایدار محدوده‌ها و محلات هدف برنامه احیا، نوسازی، بهسازی و توانمندسازی شهری طرح «صندوق

برنامه بازآفرینی شهری پایدار» با هدف طراحی نهادی مالی - فنی در کنار ترتیبات نهادی سند مذکور (ستادهای ملی و استانی بازآفرینی پایدار) به منظور پیشبرد برنامه‌ها و تضمین بخشی از منابع مالی و خدمات فنی مورد نیاز بازآفرینی شهری پایدار پیشنهاد می‌گردد.

این شماره از نشریه هفت شهر با هدف ارائه سیاست‌های کلی طرح شده از سوی صاحب‌نظران در زمینه بازآفرینی شهری تدوین شده است و به همین سبب مطالب آن غالباً در تصریح و انطباق با گام‌های پیش‌گفته است. در این مسیر، با شفاف‌سازی نگرش و برنامه‌های دولت در حوزه بافت‌های ناکارآمد شهری، علاوه بر تحقق حق به شهر، تلاش بر این است تا همسویی لازم با کنشگران این عرصه و دریافت پیشنهادات اصلاحی و تکمیلی ممکن شود. از این رو امید است خوانندگان محترم با ارائه دیدگاه‌ها و پیشنهادات خود ما را در پیشبرد این جریان همراهی کنند.